

4 PREVENTIVNI PROGRAMI

4.2 PRESEJALNI PROGRAMI

4.2.2 ZORA

Pregledanost ciljne skupine žensk programa ZORA (20–64 let) v zadnjem triletnem obdobju (1. 7. 2013–30. 6. 2016) presega mednarodno priporočeno mero 70 % in znaša 71,9 %. Od vseh 158.241 registriranih izvidov presejalnih brisov materničnega vratu ciljne populacije v letu 2016 jih je bilo 90,6 % opredeljenih kot normalnih, 4,4 % jih je imelo neneoplastične spremembe. Patoloških izvidov, ki narekujejo dodatno diagnostiko, je bilo 4,9 %.

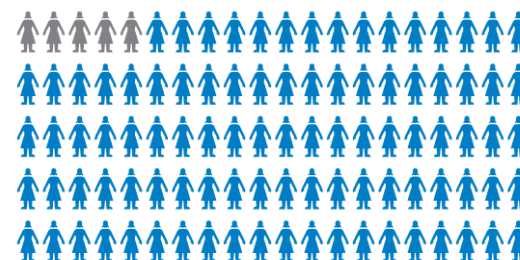
ZORA je preventivni program za odkrivanje predrakavih in zgodnjih rakavih sprememb na materničnem vratu. Pregled zdravih žensk omogoča pravočasno odkritje tistih, ki imajo predstopnjo ali začetno stopnjo raka materničnega vratu (RMV). Gre za organiziran državni presejalni program, v okviru katerega se sistematično vabi na pregled vse ženske med 20 in 64 letom, ki v zadnjih treh letih niso opravile ginekološkega pregleda z odvzemanjem brisa materničnega vratu. Z rednimi pregledi žensk je mogoče veliko večino nevarnih sprememb materničnega vratu pravočasno odkriti in zdraviti.

Izvajalci programa so vse ginekološke ambulante (v javnih zavodih in zasebnikov s koncesijo), vsi citopatološki laboratoriji, bolnišnice, ki zdravijo bolnice s predrakavimi in rakavimi spremembami, Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ) ter Program in register ZORA na Onkološkem inštitutu Ljubljana, ki je nosilec programa.

Kazalnika – pregledanost ciljne populacije in delež patoloških brisov: **Pregledanost ciljne populacije** je odstotni delež žensk v starosti od 20 do 64 let, ki so v treh letih, kolikor je priporočeni interval med presejalnimi pregledi, opravile vsaj en pregled brisa materničnega vratu.

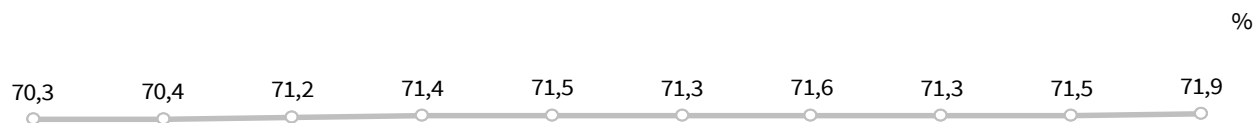
Delež patoloških brisov je odstotni delež patoloških izvidov brisov med vsemi presejalnimi brisi materničnega vratu.

4.2.2 Graf 1: **Delež patoloških brisov pregledane populacije** v okviru presejalnega programa Zora, Slovenija, 1. 7. 2015–30. 6. 2016

V letu 2016 je bilo od pregledane populacije v okviru presejalnega programa Zora 4,9 % brisov opredeljenih kot patoloških.

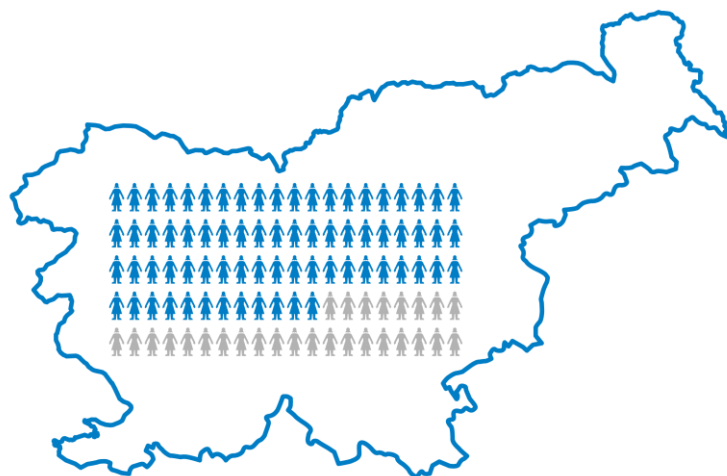
Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Graf 2: **Pregledanost ciljne populacije žensk** v triletnih obdobjih, Slovenija, 1. 7. 2004–30. 6. 2016

1.7.2004 - 30.6.2007	1.7.2005 - 30.6.2008	1.7.2006 - 30.6.2009	1.7.2007 - 30.6.2010	1.7.2008 - 30.6.2011	1.7.2009 - 30.6.2012	1.7.2010 - 30.6.2013	1.7.2011 - 30.6.2014	1.7.2012 - 30.6.2015	1.7.2013 - 30.6.2016

© NIJZ

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Graf 3: **Pregledanost ciljne populacije žensk** v triletnem obdobju, Slovenija, 1. 7. 2013–30. 6. 2016

Pregledanost v presejalnem programu Zora se je ustalila nad mejo priporočenega deleža pregledanosti, ki zagotavlja učinkovitost programa, in znaša 71,9 % (triletni pregledovalni cikel 1. 7. 2013–30. 6. 2016).

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Tabela 1: **Pregledanost ciljne populacije žensk** v devetih prekrivajočih se triletnih obdobjih po starostnih skupinah, Slovenija, 1. 7. 2004–30. 6. 2016

	1.7.2004 - 30.6.2007	1.7.2005 - 30.6.2008	1.7.2006 - 30.6.2009	1.7.2007 - 30.6.2010	1.7.2008 - 30.6.2011	1.7.2009 - 30.6.2012	1.7.2010 - 30.6.2013	1.7.2011 - 30.6.2014	1.7.2012 - 30.6.2015	1.7.2013 - 30.6.2016	%
20-24 let	82,3	83,4	84,9	86,5	86,6	86,0	86,1	85,5	84,2	84,3	
25-29	78,8	79,0	80,5	81,2	80,8	80,7	79,9	79,2	78,0	77,9	
30-34	77,0	77,2	78,4	78,8	78,8	78,6	78,9	78,7	79,1	80,0	
35-39	77,4	77,0	77,1	76,9	76,4	76,3	76,6	76,3	76,8	77,0	
40-44	74,7	75,3	76,1	76,4	77,0	76,8	76,5	75,5	75,4	75,4	
45-49	71,9	72,0	72,3	71,9	72,7	72,3	72,8	73,0	73,5	73,9	
50-54	62,6	63,0	64,3	65,2	66,0	66,5	66,5	66,6	67,4	68,1	
55-59	52,8	53,5	54,8	55,3	56,6	57,5	59,1	60,0	61,0	61,7	
60-64	49,0	48,6	49,0	48,2	48,8	49,1	50,8	51,2	52,8	53,9	

© NIJZ

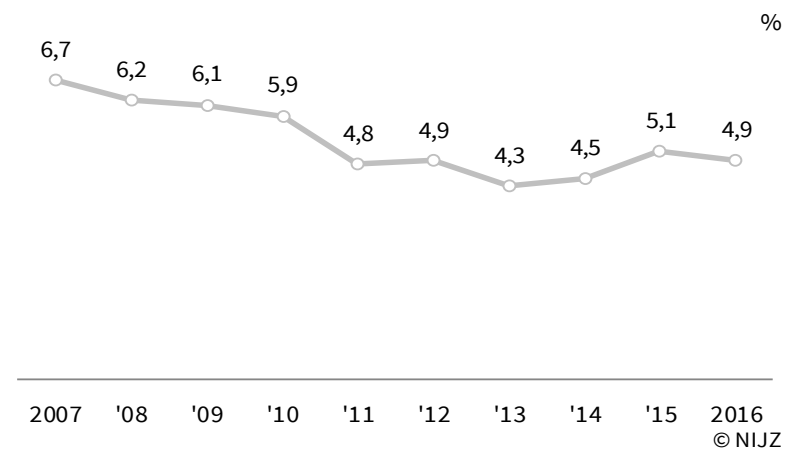
Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

Pregledanost v vseh časovnih obdobjih, tudi v zadnjem, je največja med mladimi in se s starostjo manjša; najmanjša je pri najstarejših ženskah starostne skupine 60–64 let.

Pregledanost v vseh starostnih skupinah v zadnjih triletnih obdobjih zaenkrat ostaja stabilna; najmanjša je pri starejših in največja pri mlajših ženskah.

4.2.2 Graf 4: **Patološki presejalni brisi materničnega vratu**, Slovenija, 2007–2016

Delež patoloških brisov se od začetka programa Zora manjša. V obdobju od leta 2007 do leta 2016 se je zmanjšal za dobro četrtno.

Vir: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Tabela 2: **Patološki presejalni brisi materničnega vratu** po starostnih skupinah, Slovenija, 2007–2016

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	%
20-24 let	7,6	8,1	8,0	8,0	6,7	6,8	6,4	6,6	7,1	7,1	
25-29	8,3	8,3	7,9	7,8	6,7	6,3	6,0	6,1	6,5	6,6	
30-34	7,9	7,2	7,6	7,1	5,8	5,5	5,3	5,6	6,0	5,3	
35-39	7,8	7,7	7,2	7,1	5,4	5,5	4,9	5,1	5,3	5,4	
40-44	7,6	6,5	6,3	6,0	4,9	5,0	4,5	5,0	5,9	5,5	
45-49	6,7	5,5	5,5	5,2	4,0	4,4	3,6	4,3	4,8	5,0	
50-54	4,8	4,2	4,1	3,9	3,3	3,6	2,9	3,1	3,8	3,7	
55-59	3,0	2,8	2,6	2,6	2,3	2,4	2,1	1,9	2,8	2,8	
60-64	2,4	2,4	2,2	2,2	1,9	2,4	1,7	1,7	2,1	2,4	

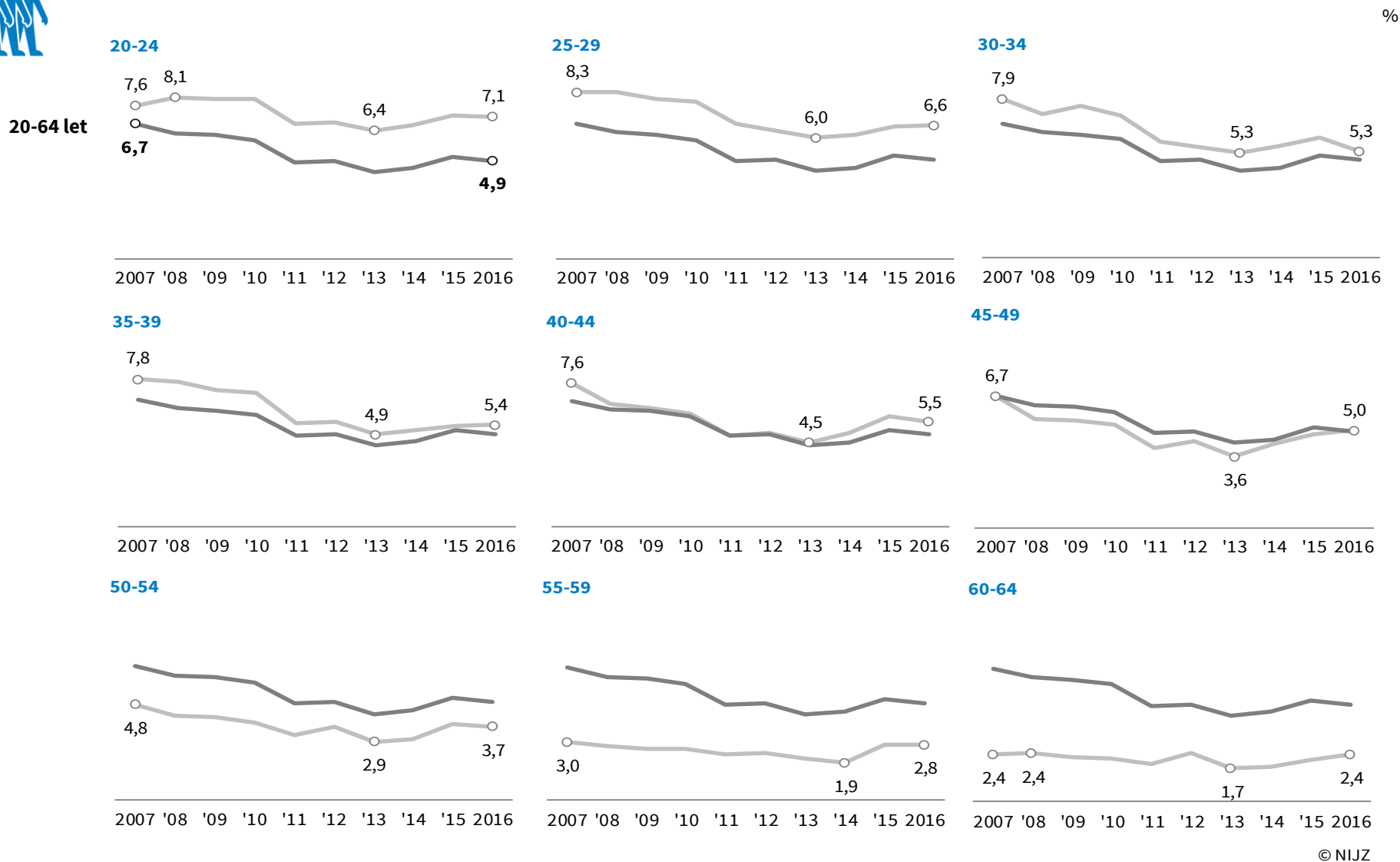
© NIJZ

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

Delež patoloških brisov je največji pri ženskah v starosti od 20 do 24 let in se s starostjo manjša.

4.2.2 Graf 5: **Patološki presejalni brisi materničnega vratu** po starostnih skupinah, v primerjavi s starostno skupino 20–64 let, Slovenija, 2007–2016

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

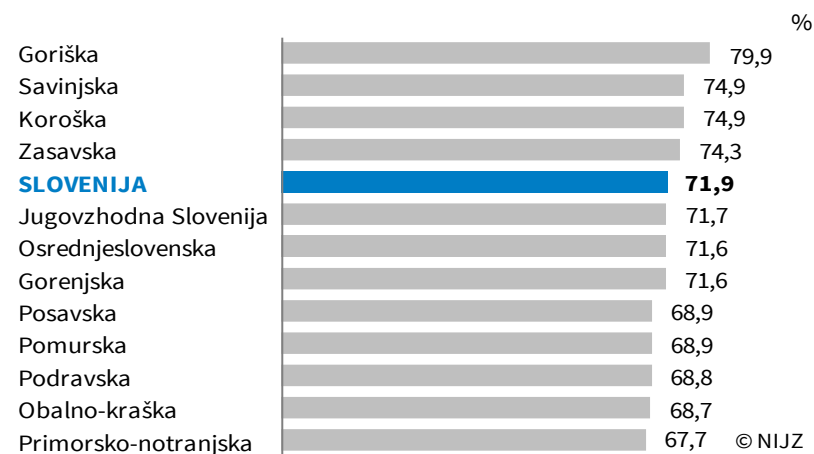
REGIONALNE PRIMERJAVE

4.2.2 Tabela 3: Pregledanost ciljne populacije žensk po statističnih regijah v devetih prekrivajočih se triletnih obdobjih, Slovenija, 1. 7. 2004–30. 6. 2016

	1.7.2004 - 30.6.2007	1.7.2005 - 30.6.2008	1.7.2006 - 30.6.2009	1.7.2007 - 30.6.2010	1.7.2008 - 30.6.2011	1.7.2009 - 30.6.2012	1.7.2010 - 30.6.2013	1.7.2011 - 30.6.2014	1.7.2012 - 30.6.2015	1.7.2013 - 30.6.2016
Pomurska	64,3	62,9	64,6	67,6	68,0	66,7	66,5	67,2	68,6	68,9
Podravska	65,4	66,4	68,0	68,6	68,2	68,8	69,1	69,0	68,6	68,8
Koroška	69,2	73,4	72,3	69,4	71,8	72,5	75,9	76,4	77,0	74,9
Savinjska	74,7	74,6	75,3	75,3	75,4	74,2	74,5	74,6	74,8	74,9
Zasavska	72,5	73,2	73,1	72,0	70,8	72,1	71,8	72,1	73,2	74,3
Posavska	66,9	66,1	68,1	68,7	69,1	67,7	67,1	66,2	68,0	68,9
Jugovzhodna Slovenija	72,5	72,4	73,2	71,8	72,0	71,4	70,9	70,2	71,6	71,7
Osrednjeslovenska	71,1	70,8	71,5	71,6	72,1	72,2	72,4	71,9	72,1	71,6
Gorenjska	73,4	73,9	72,8	73,1	72,4	72,1	72,4	71,4	71,3	71,6
Primorsko-notranjska	63,4	60,5	61,6	63,3	66,0	66,4	66,4	65,8	67,3	67,7
Goriška	75,9	76,7	78,4	78,2	77,7	78,4	78,5	78,7	80,0	79,9
Obalno-kraška	68,5	67,8	68,9	68,3	68,5	68,5	68,1	66,7	66,9	68,7
SLOVENIJA	70,3	70,4	71,2	71,4	71,5	71,3	71,6	71,3	71,5	71,9

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Graf 6: Pregledanost ciljne populacije žensk po statističnih regijah, Slovenija, triletno obdobje 1. 7. 2013–30. 6. 2016

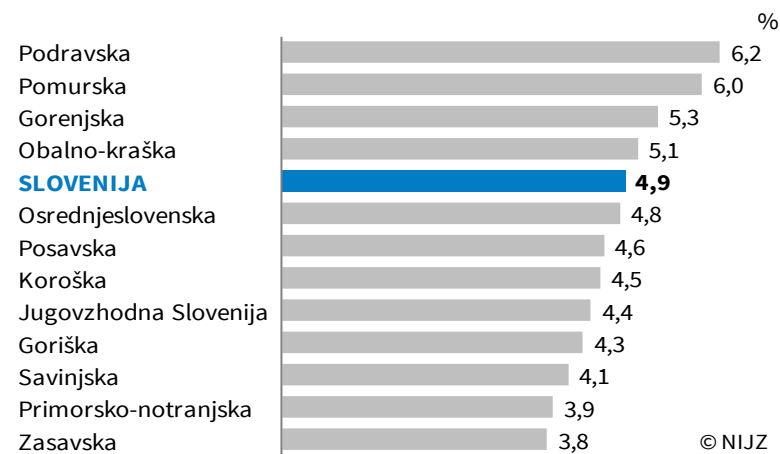
Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

Pregledanost v triletnem obdobju od 1. 7. 2013 do 30. 6. 2016 se giblje od najmanj 67,7 % v primorsko-notranjski regiji do največ 79,9 % v goriški regiji. Mednarodno priporočljiv delež za presejalne programe (70 %) dosega sedem od dvanajstih slovenskih statističnih regij.

4.2.2 Tabela 4: **Patološki presejalni brisi materničnega vratu** po statističnih regijah, Slovenija, 2007–2016

%	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Pomurska	6,9	6,6	5,6	6,6	4,5	6,0	5,1	5,6	6,2	6,0
Podravska	4,7	4,8	4,7	4,2	4,8	4,9	4,1	4,5	6,2	6,2
Koroška	4,5	3,7	5,7	4,5	4,1	3,3	3,8	3,4	4,9	4,5
Savinjska	6,4	5,2	4,5	3,9	4,1	4,2	3,7	4,0	4,3	4,1
Zasavska	5,6	5,1	4,6	2,8	3,6	4,0	3,6	3,5	3,8	3,8
Posavska	6,3	5,3	4,2	4,5	4,1	6,0	4,2	4,0	4,7	4,6
Jugovzhodna Slovenija	6,4	5,8	5,4	5,6	4,8	5,2	4,6	4,5	4,1	4,4
Osrednjeslovenska	8,5	7,5	6,9	6,7	5,5	4,9	4,4	4,8	5,3	4,8
Gorenjska	10,1	9,7	13,0	12,5	5,8	4,9	5,5	5,0	4,8	5,3
Primorsko-notranjska	5,0	4,5	3,5	3,2	4,0	4,3	3,8	4,3	4,2	3,9
Goriška	2,6	3,2	2,5	2,4	2,1	2,3	2,3	4,0	4,5	4,3
Obalno-kraška	5,3	6,8	6,0	6,7	6,5	8,9	6,4	5,2	5,5	5,1
SLOVENIJA	6,7	6,2	6,1	5,9	4,8	4,9	4,3	4,5	5,1	4,9

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

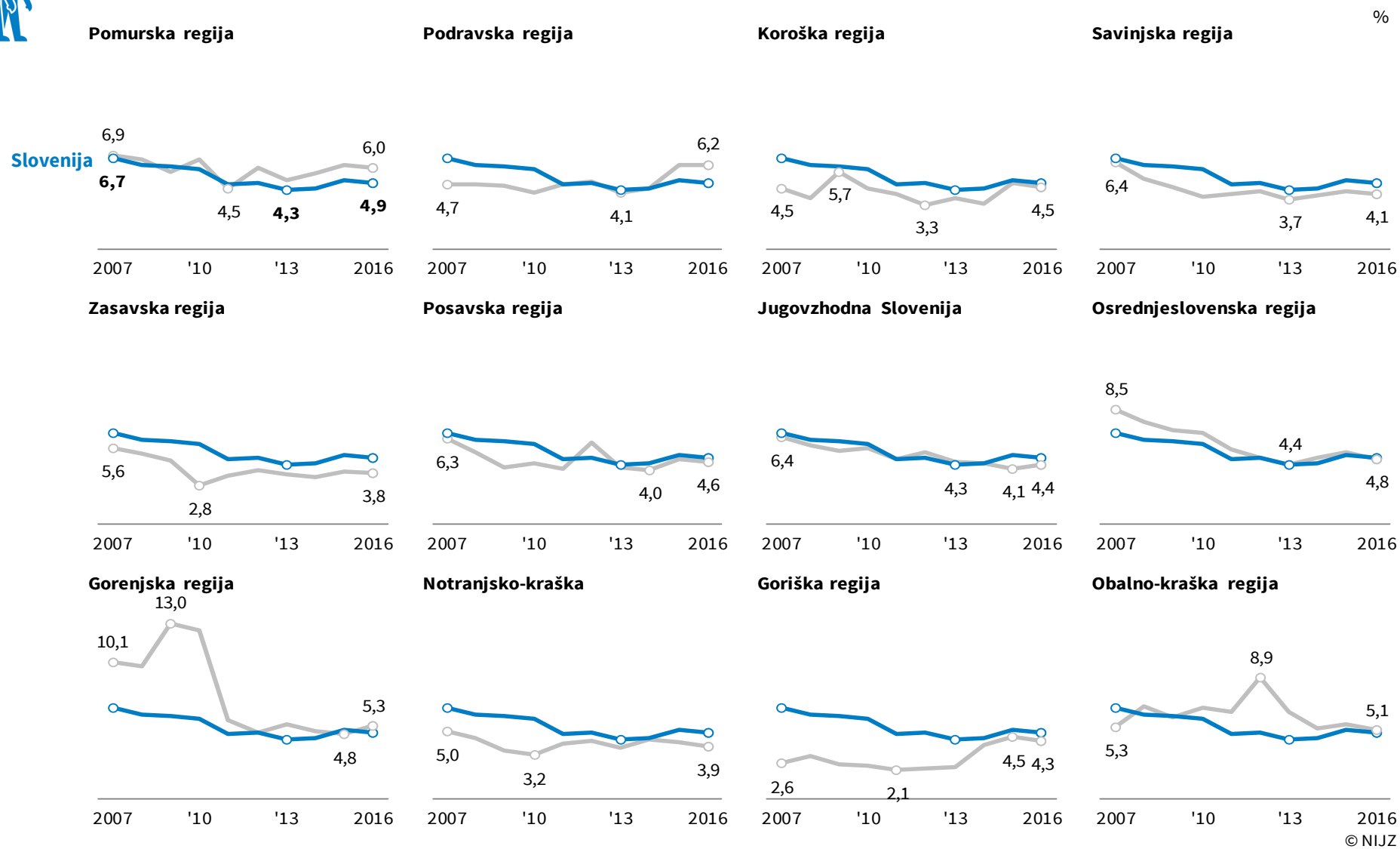
4.2.2 Graf 7: **Patološki presejalni brisi materničnega vratu** po statističnih regijah, Slovenija, 2016

Delež patoloških brisov se v večini slovenskih statističnih regij giblje v bližini slovenskega povprečja, izraziteje odstopata primorsko-notranjska in zasavska regija z 3,8 % ter pomurska in podravska regija s 6,2 % in 6,0 %.

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

4.2.2 Graf 8: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po statističnih regijah, Slovenija, 2007–2016

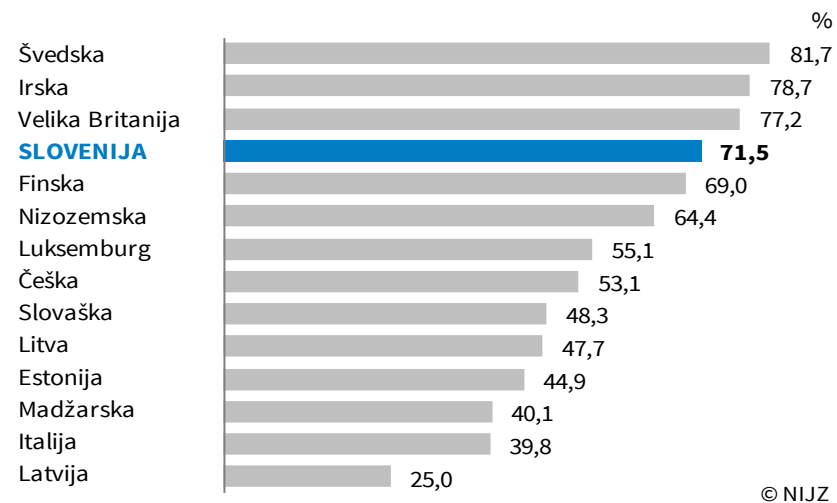

Viri: Program in register ZORA (Epidemiologija in register raka), Onkološki inštitut Ljubljana

MEDNARODNE PRIMERJAVE

4.2.2 Graf 9: **Pregledanost¹⁾ ciljne populacije žensk**, Slovenija in nekatere evropske države, 2015

¹⁾ Izvajanje presejalnega programa za raka materničnega vratu se med državami razlikuje, prikazani podatki ne upoštevajo specifičnosti programa posamezne države.
Viri: Podatkovna baza OECD, <https://data.oecd.org/>, 10. 1. 2018

DEFINICIJE

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
ZORA	Presejalni program ZORA	ZORA je preventivni program za odkrivanje predrakavih in zgodnjih rakavih sprememb na materničnem vratu. To pomeni, da v sklopu programa ZORA ginekologi s pregledovanjem zdravih žensk pravočasno odkrijejo tiste, ki imajo predstopnjo ali začetno stopnjo raka materničnega vratu (RMV). Tedaj je možno z enostavnimi terapevtskimi posegi raka preprečiti ali povsem pozdraviti.		Cervical cancer screenings
	Presejanje	Presejanje pomeni pregledovanje navidezno zdravih ljudi s preprosto preiskavo ali testom, da bi med njimi odkrili tiste z začetno obliko iskane bolezni, ki sama po sebi še ne povzroča kliničnih težav.		Screening
	Organizirani presejalni program	Organizirani presejalni program pomeni vrsto organiziranih aktivnosti, ki zagotavljajo zadostno udeležbo ciljne skupine prebivalcev (praviloma z osebnimi vabili) ter zagotavljajo in nadzirajo kakovost vseh postopkov, od presejanja prek zdravljenja v presejanju odkritih sprememb do spremljanja kratkoročnih in dolgoročnih kazalnikov učinkovitosti programa.	Namen organiziranih presejalnih programov je zmanjšanje umrljivosti, zgodnejše odkrivanje bolezni (kar za osebo pomeni boljšo kakovost življenja) in odkrivanje predstopenj bolezni (kar zmanjša zbolewnost za določeno boleznijo).	Organised screening program
	Pregledanost	Pregledanost ciljne populacije je odstotni delež ciljne skupine, ki se v določenem časovnem intervalu udeleži presejalnega pregleda.		Coverage
	Bris materničnega vratu in materničnega kanala	Bris materničnega vratu in materničnega kanala je sestavni del rednega preventivnega ginekološkega pregleda za preprečevanje raka materničnega vratu.	Pri pregledu ginekolog s posebnim loparčkom ali krtačko rahlo podrsa po sluznici materničnega vratu in kanala, da pridobi vzorec celic. Odvzete celice prenese na stekelce in jih pripravi za kasnejše obarvanje in preiskave.	Cervical smear

Okrajšave in kratice	NAZIV	DEFINICIJA	DODATNA METODOLOŠKA POJASNILA	ANGLEŠKI IZRAZ
	Negativen izvid brisa materničnega vratu	Negativen izvid brisa materničnega vratu pomeni, da odvzete celice niso spremenjene. Izvid brisa je negativen tudi, če so v njem samo vnetne ali druge manj pomembne spremembe.		Negative screening result/Negative test
	Patološki izvid brisa materničnega vratu	Patološki izvid brisa materničnega vratu pomeni prisotnost katere od različnih vrst celičnih sprememb, od najblažjih prek hujših predrakavih do rakavih. Nadaljnji postopki so različni, zato je v tem primeru treba opredeliti, za kakšno spremembo gre. Patološko spremenjene so lahko ploščate ali žlezne celice.		Abnormal screening result

SEZNAM GRAFOV IN TABEL

SEZNAM GRAFOV

4.2.2 Graf 1: Delež patoloških brisov pregledane populacije v okviru presejalnega programa Zora, Slovenija, 1. 7. 2015–30. 6. 2016	4-2
4.2.2 Graf 2: Pregledanost ciljne populacije žensk v triletnih obdobjih, Slovenija, 1. 7. 2005–30. 6. 2016	4-3
4.2.2 Graf 3: Pregledanost ciljne populacije žensk v triletnem obdobju, Slovenija, 1. 7. 2013–30. 6. 2016	4-3
4.2.2 Graf 4: Patološki presejalni brisi materničnega vratu , Slovenija, 2007–2016.....	4-5
4.2.2 Graf 5: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po starostnih skupinah, v primerjavi s starostno skupino 20–64 let, Slovenija, 2007–2016.....	4-7
4.2.2 Graf 6: Pregledanost ciljne populacije žensk po statističnih regijah, Slovenija, triletno obdobje 1. 7. 2013–30. 6. 2016	4-8
4.2.2 Graf 7: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po statističnih regijah, Slovenija, 2016.....	4-9
4.2.2 Graf 8: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po statističnih regijah, Slovenija, 2007–2016	4-10
4.2.2 Graf 9: Pregledanost¹⁾ ciljne populacije žensk , Slovenija in nekatere evropske države, 2015	4-11

SEZNAM TABEL

4.2.2 Tabela 1: Pregledanost ciljne populacije žensk v devetih prekrivajočih se triletnih obdobjih po starostnih skupinah, Slovenija, 1. 7. 2004–30. 6. 2016..	4-4
4.2.2 Tabela 2: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po starostnih skupinah, Slovenija, 2007–2016	4-6
4.2.2 Tabela 3: Pregledanost ciljne populacije žensk po statističnih regijah v devetih prekrivajočih se triletnih obdobjih, Slovenija, 1. 7. 2004–30. 6. 2016	4-8
4.2.2 Tabela 4: Patološki presejalni brisi materničnega vratu po statističnih regijah, Slovenija, 2007–2016.....	4-9